

Kitap Tanıtımı / Book Review

Zülfikar Durmuş, *Kur'an'ın Türkçe Tercümeleri -Aziz Kur'an ve İnsanlığa Son Çağrı Örneği-* (İstanbul: Çıra Akademi, 2020) 351 Sayfa ISBN: 9786257009980

Mustafa Kaymaz*

Öz: Kur'an'ın başka bir lisana tercüme edilmesi şüphesiz son derece önemli bir faaliyettir. Ancak Kur'an'ın tercümesi kadar önemli diğer bir husus onun nasıl tercüme edileceğidir. Çeviri yapılırken hangi yöntemin kullanıldığı, çeviri usulüne göre tercümenin yapıp yapılmadığı önem arz etmektedir. Ülkemizde Kur'an-ı Kerim'i tercüme faaliyeti aktif bir şekilde işlemektedir. Bunun neticesinde pek çok meal telif edilmiştir. Ancak Kur'an gibi i'câz yönü bulunan bir kitabın başka bir dile aktarımı elbette kolay değildir. Meallerde çeviri usullerine ilişkin bazı ilkelerin dikkate alınmaması sebebiyle bazı hata ve yanlışlıklarla karşılaşılmaktadır. *Kur'an'ın Türkçe Tercümeleri* isimli eser, tercüme ile ilgili sorunlara vurgu yapmakta ve bu hususu iki Kur'an tercümesi üzerinden değerlendirmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kur'an, Tercüme, Zülfikar Durmuş, Aziz Kur'an, İnsanlığa Son Çağrı.

Turkish translations of the Qur'an -The example of the Holy Quran and The Last Call to Humanity- by Zülfikar Durmuş (İstanbul: Çıra Academy Publishing, 2021) 351 pages, ISBN: 9786257009980

Abstract: The translation of the Qur'an into another language is undoubtedly an extremely important activity. However, another important issue as the translation of the Qur'an is how it will be translated. It is important which method is used in the translation is done according to the translation method. In our country, the translation of the Qur'an is active. As a result, many meal were copyrighted. But, it is of course not easy to transfer o book like the Qur'an that has a i'jaz aspect to another language. Some errors and inaccuracies are encountered due to the fact that some principles regarding translation procedures are not taken into account in the translations. The work titled *Turkish Translations Of The Qur'an* emphasizes the problems related to translations and evaluates this issue through two translations of the Qur'an

Keywords: Qur'an, Translation, Zülfikar Durmuş, Holy Qur'an, The Last Call to Humanity.

* Doktora öğrencisi, Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nevşehir, Türkiye.
PhD Candidate, Hacı Bektaş Veli University, Institute of Social Sciences, Nevşehir, Turkey.
mkazmaz_50@hotmail.com <https://orcid.org/0000-0002-0717-2134>

Kur'an-ı Kerim, içerisinde yer alan evrensel ilkelerle insanlığa rehberlik eden, Hz. Muhammed'e (s.a.v) Allah tarafından vahiy yoluyla Arapça olarak nazil olan son ilahi kelimedir. Kur'an'ın Arap toplumuna Arapça olarak gönderilmesi o toplumun nezdinde anlama açısından bir problem doğurmamaktaydı. Fakat İslam'ın yayılması ile kültürü, dili, dini farklı toplumlarla temaslar başladı. Arapça ile yeni tanışan toplumlar Kur'an'ı anlama noktasında bazı zorluklarla karşı karşıya kaldılar. Bu problemi ortadan kaldırmak için bazı ilim adamları Kur'an'ı içinde yaşadıkları toplumun diline tercüme etmek suretiyle çözmeye çalışmışlardır. Sonuç itibariyle Kur'an'ın farklı dillere pek çok tercümesi yapılmıştır. Ancak Kur'an gibi i'câz yönü bulunan bir kitabın başka bir dile tercüme edilmesi esnasında meallerde çeviri usullerine ilişkin bazı ilkelerin dikkate alınmaması sebebiyle birtakım hata ve yanlışlıklar yapılmaktadır. Tanıtımını yapacağımız, *Kur'an'ın Türkçe Tercümeleri* isimli eser, meallerde yer alan hata ve yanlışlıklara ve bunların sebeplerine dair bilgiler sunarken daha iyi tercüme nasıl olmalıdır sorularına cevap vermektedir.

Eser önsöz, giriş, iki bölüm, genel değerlendirme, sonuç ve bibliyografya-dan oluşmaktadır. Önsöz'de eserin yazılış amacı, hedefi açıklanmakta, eserin muhtevasına dair genel bir çerçeve çizilmektedir. Giriş kısmında tercümenin keyfiyetine dair bilgilere yer verilmektedir. Tercüme; kendine özgü teknikleri, ilkeleri ve sorunları olan dilsel bir çözümleme işi olarak tarif edilirken, dil, kültür ve medeniyetler arasında köprü görevi gören bir iletişim ve uzlaşma aracı olarak ifade edilmektedir. Eserde çeviri türlerinden bahsedilirken bir roman, bir şiir, bir konferans metni ve dini bir metnin aynı biçimlerde çevrilemeyeceğine dikkat çekilmekte, her türün kendine özgü kuralları olacağı ve kendine özgü bir tutum gerektireceği de ifade edilmektedir. Ayrıca tercüme faaliyetinin sanıldığığının aksine çok zor bir iş olduğu pek çok sorunu ve zorluğu bünyesinde barındırdığı da dile getirilmektedir. Tercümenin ne olduğuna dair verilen bu bilgilerden sonra tercümenin nasıl yapılacağı ile ilgili bazı ilkelere yer verilmekte ve giriş kısmının son bölümünde Kur'an metninin tercümesinin nasıl olması gerektiği ifade edilerek¹ giriş kısmı sonlandırılmaktadır.

.....

1 Zülfikar Durmuş, *Kur'an'ın Türkçe Tercümeleri-Aziz Kur'an ve İnsanlığa Son Çağrı Örneği*-(İstanbul: Çıra Akademi Yayınları, 2021), 13-24.

Teorik bilgilerin ele alındığı eserin birinci bölümünde tefsir, te'vil, tercüme, meal kavramları ve bunların birbirleri ile olan ilişkileri ele alınırken, “Kur'an'ı Tercüme Meselesi”, “Kur'an Tercümeleri Tarihi”, “Tercüme Çeşitleri”, “Kur'an'ın Türkçe Tercümeleri” ve “Kur'an Tercümesinde Yöntem Sorunu” konuları sayılan başlıklar altında işlenmektedir. Kavramsal çerçeve başlığı altında ilk olarak birbiriyle yakın ilişkisi bulunan tefsir ve tevil kavramları ele alınmaktadır. Tefsirin sözlük ve terim anlamı verildikten sonra tefsir ilminin görevine dikkat çekilmekte ve Kur'an'ın doğru, sıhhatli bir şekilde tefsir edilmesi için bazı hususların göz önünde bulundurulması istenmektedir. Te'vil kavramı, bir sözün görünür anlamı dışında ihtimali bulunduğu bir manaya bunu destekleyen bir delile dayanarak hamledilmesi şeklinde tarif edilirken, birbiri ile karıştırılan söz konusu iki kavramın farkına dair şu açıklama yapılmaktadır: “Kur'an'ın doğru anlaşılması (tefsir) onun indiği topluma ne dediğini anlamaktır. Bu dil ve tarih bilgisini gerektirir. Tefsir faaliyeti büyük oranda metin merkezlidir. Kur'an'ın yorumlanmasına gelince (te'vil), Kur'an'ın bütünlüğü ışığında onun ne demek istediği, niçin öyle söylediği ve bugün için ne diyor gibi sorulara cevap arama faaliyetidir.”² Bununla birlikte tercüme kavramının başlıca anlamlarına ve meal kavramının terimleşme sürecine değinilirken değerlendirme kısmında tefsir-tevil, tercüme-tefsir, tercüme-meal ilişkisi ele alınmaktadır. “Kur'an'ı Tercüme Meselesi” ana başlığı altında Kur'an'ın başka dillere tercüme edilemeyeceğini savunanlar ile Kur'an'ın başka dillere tercüme edilmesinin gerekliliğini savunanların görüşlerine yer verilmektedir. Eserde Kur'an'ın evrensel oluşu, insanlar için hidayet kaynağı olması, tebliğ edilmesi gerektiği ve dillerin farklılığının Allah'ın varlığına delalet etmesi, Hz. Peygamber'in kendi diliyle gönderilmesi, insanların birbiriyle tanışmaları için kabilelere ayrılmış olmaları gibi hususlara binaen Kur'an'ın başka dillere tercüme edilmesinin gerektiği, bunun bir ihtiyaç olduğu ifade edilmektedir. Ancak Kur'an'ın anlamı ile dil bilimsel cephesinin ayrılmaz bir bütün oluşturması, bir kelimenin konumu, deyimlerin ritmi ve sesi gibi unsurları muhtevasında barındırması sebebiyle eksiksiz bir tercümesinin mümkün olmayacağı da vurgulanmaktadır.³

.....

2 Durmuş, *Kur'an'ın Türkçe Tercümeleri*, 36-37.

3 Durmuş, *Kur'an'ın Türkçe Tercümeleri*, 94.

Kur'an'ın doğu ve batı dillerindeki tercümeleleri “*Kur'an Tercümeleleri Tarihi*” başlığı altında incelenmekte olup Kur'an tercümelelerinin tarihi seyrinden ve söz konusu tercümelelerin etkilerinden bahsedilmektedir. Çeviri teknikleri ve geleneksel tefsir disiplininde tercüme çeşitlerinin işlendiği tercüme çeşitleri başlığında dikkat çeken noktalara temas edilmektedir. Eserle aynı ismi taşıyan “*Kur'an'ın Türkçe Tercümeleleri*” kısmında Uygur, Arap ve Latin alfabeleri ile yapılan tercümeleler tanıtılmakta ve bazı tercüme örnekleri sunulmaktadır.⁴ Kur'an tercümesinin bir metodunun olması ve bu metoda göre doğru ve sıhatli bir çevirinin yapılması önem arz etmektedir. Eserde bu konu “*Kur'an tercümesinde Yöntem Sorunu*” bölümünde değerlendirilirken, Kur'an'ın kendine özgü bir yapısı ve anlatım tarzı olması sebebiyle sistematizmasının, üslubunun, muhtevasında yer alan deyim ve dini terimlerin dikkate alınması istenmektedir. Bununla birlikte genel olarak bütün tercümelelerde uyulması gereken kurallar ile Kur'an'ı tercümede dikkat edilmesi gereken hususlar maddeler halinde paylaşılmaktadır.⁵

Uygulamaya yönelik ikinci bölümde Prof. Dr. Muhammed Hamidullah'ın Fransızca'dan Türkçe'ye çevrilen *Aziz Kur'an* isimli meali ile Prof. Dr. Hamdi Döndüren'in hazırlamış olduğu *İnsanlığa Son Çağrı* isimli meali eleştirel bir tarzda incelenmiştir. İlk eserin harfi tercüme çeşidine, ikinci eserin tefsiri tercüme yöntemine göre tercüme edildiği ifade edilirken niçin bu eserlerin seçildiği gerekçeleri ile açıklanmaktadır. Söz konusu iki eserin birbirinden bağımsız olarak fiziksel tanıtımları yapıldıktan sonra “*Esere Yönelik Tenkitler*” başlığı altında farklı kategorilerde değerlendirmeler yapılmakta, tercüme konusunda yapılan hata ve yanlışlıklar ortaya konulmaktadır. Değerlendirme ve sonuç kısmında tercüme faaliyetinin zorluğuna dikkat çekilirken, özellikle Kur'an söz konusu olduğunda işin daha da zor olduğu vurgulanmakta, her tercüme ve mealin yorum olduğu, bununla birlikte Kur'an çevirilerine tercüme yerine meal kavramının kullanılmasının daha uygun olacağı belirtilmektedir. Ayrıca Kur'an'ın anlaşılması için başka dillere tercüme edilmesinin zorunlu olduğu ancak Kur'an'ın harfi tercüme tekniği ile tercüme edilemeyeceği konusunda da ilim adamlarının ittifak sağladığı sonucuna varılmaktadır.⁶

.....

4 Durmuş, *Kur'an'ın Türkçe Tercümeleleri*, 145-160.

5 Durmuş, *Kur'an'ın Türkçe Tercümeleleri*, 210.

6 Durmuş, *Kur'an'ın Türkçe Tercümeleleri*, 328-338.

Kur'an'ın Türkçe Tercümeleri isimli eserde konular sistematik bir tarzda ele alınmakta ve konular bir bütünlük içerisinde işlenmektedir. Temel ve güncel kaynaklardan faydalanılan eserde sade ve akıcı bir dil kullanılmıştır. Birinci bölümde her ana başlık sonunda değerlendirme yapılmak suretiyle konu ile alakalı varılan sonuç paylaşılmıştır. Ancak ikinci bölümde olduğu gibi sadece bölüm sonunda değerlendirme yapılması insicam açısından daha yerinde olabirdi. Pratiğe yönelik olan ikinci bölümde yıkıcı değil yapıcı bir eleştirel bir yaklaşımla değerlendirme yapılmıştır.

Son tahlilde *Kur'an'ın Türkçe Tercümeleri* isimli eser Kur'an'ı tercüme edecek olan ve O'nu meallerinden okuyup anlamaya çalışan her okur için tercüme açısından bir kılavuz mahiyetinde görülebilir. Ayrıca tercüme faaliyetinin pratikte nasıl uygulandığını örneklerle göstermesi konunun anlaşılabilirliğine katkı sağlamakta ve yapılacak farklı okumalarda okuyucuya ölçüler vermektedir.

